

Posudek na disertační práci

Kateřina KRÁLOVÁ, *Vyrovnnání s nacistickou minulostí v kontextu řecko-německých vztahů*. Praha, Univerzita Karlova – Fakulta sociálních věd 2009, 277 s.

Stává se jen zřídka, aby mohl hodnotitel hned na začátku svého posudku prohlásit, že disertační práci, kterou dostal k posouzení, vnímal během celého jejího čtení jako velice kvalitně napsanou. Kateřina Králová si ve své disertaci stanovila nelehký úkol. Snažila se formou historické studie objasnit, jakým způsobem se řecká společnost po druhé světové válce vypořádala s důsledky nacistické okupace, zvláště s otázkou potrestání nacistických zločinců a odškodnění obětí německé okupace. Problém byl zkoumán v politické, socio-kulturní, ekonomické a právní rovině v období od skončení druhé světové války až po znovusjednocení Německa v závěru 20. století. Přitom je třeba zdůraznit, že takto postavené téma nebylo v zahraniční historiografické literatuře doposud stále ještě dostatečně zpracováno a u nás nebylo řešeno prakticky vůbec.

Disertace se opírá o neobyčejně širokou pramennou základnu, v naprosté většině se jedná o prameny zahraniční. (Srov. seznam archivních pramenů a literatury na s. 253–277.) Odkazy na prameny dokládají obrovskou heuristickou práci, kterou musela doktorandka při shromažďování podkladů a informací vykonat a zároveň svědčí i o jejich velmi dobrých jazykových schopnostech. Výsledná úroveň disertace názorně dokládá, že se vyplácí podporovat mezi studenty zřetelné talenty a vysílat je co možná nejčastěji na studijní pobyty a konference do zahraničí.

Vedle podání bohaté faktografie v rámci práce si na disertaci vážím zejména její mimořádné snahy o objasnění právních souvislostí zkoumaných problémů. Bylo třeba velké houževnatosti a trpělivosti, aby byla zachycena a odstupňována geneze sledované otázky (snahy o potrestání válečných zločinců – odškodnění obětí – úsilí překonat problémy minulosti cestou oficiální omluvy) a zároveň, aby byly správně pochopeny po věcné i jazykové stránce všechny právní nuance (práva soukromého, veřejného, mezinárodního ...). Přitom právě toto úsilí bylo nezbytné pro co možná nejpřesnější popsání a zhodnocení vývoje řecko-německých vztahů po druhé světové válce. Moderní dějiny druhé poloviny 20. století nelze popravdě dost dobře dělat bez reflexe právního kontextu. Velká část historiků však právní aspekty historických procesů opomíjí či nevěnuje jejich významu dostatečnou pozornost. Proniknout do nich bývá nesmírně pracné, proto se jim historici většinou vyhýbají.

Ocenit na disertaci je třeba i tu skutečnost, že práci lze pokládat nejenom za hodnotný příspěvek k poznání historie a specifík řecko-německých vztahů, ale také díky dobrému zasazení sledované problematiky do širokého kontextu poválečných mezinárodních vztahů (vlivů studené války, procesu sjednocování Evropy na přelomu 80. a 90. let) i jako cenný vklad pro poznání celkového fungování západní části Evropy po roce 1945. Na základě detailů, které K. Králová odhalila ze zákulisí německé, řecké i evropské politiky a jednotlivých právních institucí, si vnímavý čtenář poopraví své představy o „vysokých“ ideálech poválečného hospodářského propojování západní Evropy a celá problematika získá „reálnější“ kontury.

Disertační práce K. Králové má promyšlenou strukturu a vyznačuje se také vysokou jazykovou a stylistickou úrovní. I přes velkou složitost, zejména právních problémů, je srozumitelná a dobře se čte!

Obhajoba disertace by však neměla být jen prezentací pochvalných konstatování, měla by být především rozpravou o zkoumaných problémech. Proto se v následující části posudku pokusím zformulovat několik otázek, na které jsem nenašel v textu odpověď, resp. jen odpověď dílčí, a zároveň upozorním na některá místa v textu, kde podle mého názoru mohlo být uvedeno – třeba jen formou odbočky ve věcné poznámce pod čarou – více faktů.

1) – V úvodních pasážích mohlo být detailněji pojednáno o kořenech řecko-německých politických vztahů, zejména o fixaci řecké královské dynastie a s ní spojené části řecké politické elity na německé prostředí a také o tradicích hospodářského a kulturního zájmu Němců o Řecko v 19. a na začátku 20. století. V práci se na to několikrát naráží, mohlo to být zpracováno komplexněji.

2) – Více jsem očekával o objasnění fenoménu antisemitismu mezi Řeky, o řeckých správcích židovského majetku po holocaustu atd. Je to důležité pro pochopení protikladu popisovaného v práci, kdy Řekové na jedné straně dodnes houževnatě trvají na odškodnění pro oběti svých za války zničených vesnic a na druhé straně se poněkud laxně staví k utrpení a křivdám spáchaným na židovských spoluobčanech. Před čtenářem vyvstává otázka, v práci jen částečně poodkrytá, nakolik byl přístup řeckých orgánů k židovskému problému vždy „čistý“.

3) – V části o snaze potrestat válečné zločince z řad Němců, kteří se zúčastnili okupace Řecka, mohlo být alespoň stručně naznačeno, jak se Řecku podařilo či nepodařilo vypořádat se s problémem Italů a Bulharů, kteří se rovněž ocitli na seznamech válečných zločinců.

g – Nebylo dostatečně objasněno, proč nebyly řeckými úřady rozděleny všechny peníze, které se podařilo po Bonnské dohodě v roce 1960 získat od Německa k odškodnění obětí okupace (s. 218).

B – Ve výkladu byla poněkud přeskočena etapa 80. let 20. století, kdy u moci v Řecku byla strana PASOK, čili socialisté. Ti měli – alespoň teoreticky – více tlačit na odškodnění křivd z doby nacistické okupace. Jak se stavěli řečtí socialisté (Papandreu) k této otázce?

Svůj posudek chci uzavřít konstatováním, že předložená disertační práce má velmi vysokou úroveň a to jak po stránce odborné, tak také svým formálním a jazykovým zpracováním. Proto disertaci jednoznačně doporučuji k obhajobě. Zároveň navrhuji, aby v případě, že oponentní řízení proběhne úspěšně, byl PhDr. Kateřině Králové, M. A., přiznán vědecko-akademický titul Ph.D.

V Brně 18. ledna 2010

Doc. PhDr. Ladislav Hladký, CSc.

Historický ústav AV ČR, pobočka Brno